

KULTURA

Opredelitve kulture

Enačimo jo z različnimi oblikami umetnosti. Pravimo, da smo potrošniki kulture. Pogosto je vsebina pojma kultura s področja umetnosti razširjena na vse oblike duhovnega ustvarjanja. S tem pojmom izražamo tudi vrednostno sodbo, ko govorimo o nekem obnašanju.

Kultura je način življenja ljudi – pripadnikov neke kulture. Pomeni celotno področje idej, navad, prepričanj, jezika, vzorcev vedenja, znanja, materialnih proizvodov itd., ki jih je človek proizvedel in oblikoval in ki se prenaša iz generacije v generacijo.

Človeški vrsti niso dani prirojeni načini, kako naj zadovolji svoje potrebe. Nima nagonov, ki bi usmerjali vedenje, zato je v veliki meri **naučeno**.

Kultura je za človeka postala načrt za življenje, ki ga izoblikuje neka skupnost, in ki ga nimata prirojenega niti vrsta niti posameznik. Človek sam ustvarja svoj svet in tudi samega sebe. Za človeka je značilna **odprtost do sveta** in **raznoverstnost kultur**.

Značilnosti kulture

Je skupna pripadnikom določene skupnosti. Zaradi medsebojnega delovanja so razvili zapleten sistem komunikacije in simbolov. Sprejeta je kot **samoumevna**.

Kultura se prenaša z **učnjem**.

Inkulturacija: proces sprejemanja kulture.

Posamezni elementi kulture so med sabo **povezani** – sprememba enega elementa povzroči spremembe tudi pri drugih. Kultura je **integrirana** celota.

Kultura naj bi bila lahko opredeljena tudi kot:

- duhovna kultura (znanja, prepričanja, vrednote, norme itd.)
- materialna kultura (vsa obnašanja in materialne dobrine)

Civilizacija: kulturni kompleks različnih kultur, ki imajo glavne kulturne elemente skupne. Uporablja se tudi v smislu vrednotenja (do drugih skupnosti).

Sestavine kulture

Simboli – znaki, vrednote, norme in materialne dobrine.

Simboli – znaki: kot simbol lahko služi karkoli, kar predstavlja nek pomen za pripadnike neke skupine ali družbe. Problem pa ni vsebovan v predmetu, ampak je rezultat kulturne konvencije. Simboli imajo tudi kolektivni pomen, med pripadniki kulture omogoča komuniciranje in vnašajo določen red in predvidljivost.

Znaki: so proizvod ljudi. Nastanejo z namenom uporabe v komunikacijskih procesih, uporabljajo se samo za ta namen. Vedno so dogovorjena predstavitev neke realnosti. Jezik je sistem glasovnih znakov.

Simboli: so lahko uporabni predmeti, vendar jih ljudje uporabljajo za sporočanje namenov.

Jezik: je eden najpomembnejših elementov družbenega in kulturnega življenja. Je sistem simbolov, ki omogoča pripadnikom in pripadnicam neke skupnosti, da komunicirajo med seboj. Je glavno sredstvo sprejemanja kulture, vedno vsebuje dediščino, zato je tudi družbena institucija. Sami ga en moremo niti ustvarjati niti spreminjati. Omogoča lahek dostop do znanj, ki so jih dediči akumulirali skozi stoletja. Vse bi nosi tudi vrednostne opredelitve (doživljanje in čustvovanje). Je izraz pripadnosti neki določeni skupini.

Govor: zaznava dostopna uporaba jezika.

Funkcije jezika:

- komunikacijska funkcija
- funkcija kulturne reprodukcije
- simbolna funkcija (predstavlja simbolno zvezo med pripadniki skupnosti, znak

pripadnosti)

Vrednote: so sistem idej, prepričanj o tem, kaj je dobro, pravilno, zaželeno, vredno. So merila za presojanje dogajanj drugih ljudi. Delujejo kot motivacija. So najsplošnejše smernice za individualno življenje. Vplivajo na obnašanje in mišljenje.

Norme: izhajajo iz vrednot in predstavljajo bolj specifična pravila vedenja in usmerjajo naše življenje s tem, ko natančneje določajo, kaj je prav in kaj narobe. Obstajajo formalne in neformalne norme. Sankcije so lahko pozitivne ali negativne. Lahko so neformalne in formalne.

Vrednote se splošne smernice ravnanja, norme pa so izvedene iz vrednot in pomenijo potemtakem konkretne napotke za ravnanje.

Materialna kultura: sestoji iz vseh materialnih objektov, ki jih ustvarja določena kultura. Imenujemo jih artefakti. Ustvaril jih je človek s svojim odzivanjem na okolje. Izraža tudi tehnologijo neke družbe. Opredelili bi jo kot znanje, ki jo uporablja družba, da bi zadovoljila potrebe.

Spreminjanje kultur

Najbolj pogost vzrok so izumi in odkritja. Kultura je integrirana, zato sprememba enega elementa vpliva na druge.

Kulture se spreminjajo zaradi sprejemanja posameznih sestavin iz kakšnega drugega kulturnega okolja. **Difuzija kulture:** razširjanje posameznih sestavin ene kulture v drugo kulturno območje.

Na spreminjanje vpliva **globalizacija:** proces ekonomskega, političnega, vojaškega itd. povezovanja družb in s tem kultur na svetovni ravni. Tej procesi omogočajo večjo povezanost med različnimi družbami.

Posledice stikov med kulturami

Difuzija kulture je posledica srečanj različnih kultur.

Etnocid: uničenje, razgraditev kulturne identitete (tudi asimilacija).

Interkulturalizem: odnosi med kulturami, ki vključujejo sodelovanje in intenzivne stike ter prepletanje različnih kultur.

Akulturacion: proces prilagajanja priseljencev kulturi družbe, v katero so se priselili. (proces hitrega prilagajanja kulturi lahko povzročijo krize identitete)

Akomodacija: kulture se med seboj tolerirajo, tudi če se en spoštujejo.

Multikulturalizem: stanje, ko različne kulture druga ob drugi bivajo znotraj iste družbe, vendar pa med njimi ni veliko stikov v smislu sprejemanja kulturnih vplivov. Ena kultura je dominantna, druge so marginalizirane.

Etnocentrizem in kulturni relativizem

Etnocentrizem: stališče, ko vse druge kulture ocenjujemo z vidika lastne kulture. Pogosto vodi v predsodke in diskriminacijo.

Kulturni relativizem: stališče, ki ocenjuje obnašanje ljudi v drugih kulturah s stališča teh kultur. S tega vidika so vse kulture med sabo enakopravne in zahtevajo enako spoštovanje (multikulturalizem).

Kulturna pluralnost

Moderne družbe so zelo heterogene, kompleksne, notranje strukturirane in slojevite. Posledica tovrstne heterogenosti je kulturna pluralnost.

Subkultura: vsaka skupina, ki sicer v glavnem sprejema dominantno kulturo, vendar pa ima nekatere posebne kulturne značilnosti, ki jo ločijo od dominantne kulture. Pogosto se oblikujejo na osnovi razredne pripadnosti.

Kulturna pluralnost ne vsebuje samo različnosti, pač pa tudi hierarhijo. Posebne pozornosti so deležne mladinske subkulture. Med vzroki naj bi bil pojav množičnega šolanja, dvig življenjskega standarda, ki je omogočil, da se mladi vključujejo v potrošniško družbo.

Visoka (elitna) in množična kultura

Visoka kultura: povezujemo jo z vzorci, ki so značilni za družbene elite tako v smislu umetnosti kot tudi življenjskih slogov, navad itd.

Množična kultura: je nasprotna elitni kulturi. Povezujejo jo s potrošnjo manjvrednih umetniških izdelkov, ki jih proizvajajo množični mediji. Ti proizvodi naj ne bi imeli nobene umetniške vrednosti, ampak naj bi bil njihov namen predvsem zabava, propaganda in pasivizacija ljudi. Lahko govorimo tudi o kulturi industrije. Proizvodi so narejeni po določenih obrazcih, so standardizirani, brez večje umetniške vrednosti in namenjeni množični potrošnji.

Funkcije množične kulture:

- funkcija propagande (povečevanja določene družbe...)
- funkcija razvedrila

Množični mediji: načini komuniciranja enega vira z veliko množico ljudi. Komunikacija je precej enosmerna. Vplivajo na različne oblike zasebnega in javnega življenja ter ga preoblikujejo.

So primarno sredstvo prenosa informacij. Vplivajo na to, kateremu dogodku pripišemo poseben pomen in kako ga interpretiramo. Lahko pomembno vplivajo na oblikovanje vrednot in družbenih norm. Vsaj posredno so vir moči in nadzora v družbi.

Pomenijo tudi prostočasno dejavnost. Vplivajo na to, kako si razporedimo svoj čas.